Wist je dat?

- Nieuweschans in 1628 als vesting werd aangelegd, de naam Langackerschans kreeg en aan zee lag?
- De schans de vorm had van een ster met vijf punten met één toegangspoort?
- Er toen de polders werden aangelegd nog een poort bij kwam?
- Voetgangers vier duiten moesten betalen om door de poort te mogen?
- De koetsiers nogal eens te krap de bocht namen?
- Er daarom schampstenen in de bochten werden gelegd, zodat de hoek van het huis heel bleef?
- Het Vestingmuseum een kanonniersbarak is?
- In de Oude Remise veel informatie is te vinden over de Dollard bij het AIP Dollardboezem?
- AIP Archeologisch Informatiepunt betekent?
- Er in de polders vaak een dromer, een slaper en een waker te vinden was?
- De school scheef zakte, omdat het veen onder de klei inzakte?
- Bad Nieuweschans een rijke Joodse geschiedenis heeft?
- Er een social sofa is/wordt geplaatst over de geschiedenis van Bad Nieuweschans?
- Je veel ziet als je goed om je heen kijkt?

Een opdracht

Het is interessant om uit te zoeken welk deel van Bad Nieuweschans binnen de vesting heeft gelegen en welk deel er buiten. In het Vestingmuseum kun je veel informatie vinden. Probeer een kaart van de vestingwallen over een kaart van het tegenwoordige Bad Nieuweschans te leggen. Je kunt dan zien waar de wallen, grachten, bastions en poorten hebben gelegen. Zoek maar eens uit waar de school staat en waar de grens nu loopt en vroeger liep.
Je kunt er tekeningen bij maken en foto's bij plakken.

Ontwikkeling Oldambtster boerderij.

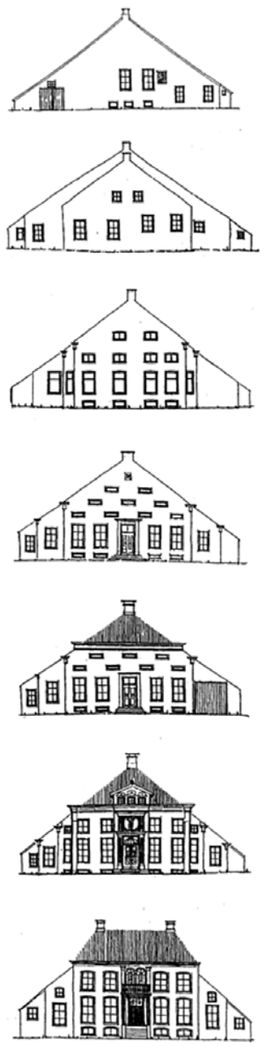

Ontdekkaart
Bad Nieuweschans

van buiten leren

Ontdek het Oldambt spelenderwijs

Interessante straatnamen:

Kanonnierstraat, Bronbastion, Bunderpoort, Bunderweg, Hamdijk, Havenstraat, Kerkhofstraat, Kerkstraat, Kruisstraat, Langakkerschans, Molenstraat, Oudezijl, Rabenhauptstraat, Tichelweg, Vestinggracht

Denk ook aan: Houwingaham, Nieuweschans, Oude of Bellingwolderschans, Oldambt, Reiderland

- **De Dollard**

Regelmatig overstroomde het land door het water van de Dollard. In 1509 kwam het water het verst en was de Dollard op z'n grootst. Veel dorpen zijn verdwenen in het water. Op dit kaartje is te zien hoe groot de Dollard toen was.

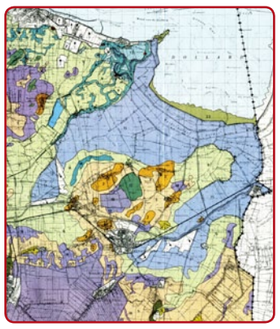

- **Recht van opstrek**

Boeren hadden recht van opstrek. Als er land werd ingepolderd, werd het deel dat in het verlengde van het eigen land lag, eigendom van de boer. Akkers waren 80 tot 150 meter breed, maar soms wel een paar kilometer lang. Rond 1980 werden de landerijen 'geruild' en ging het er heel anders uit zien.
Dit noem je ruilverkaveling.

De oude kaart is ongeveer 110 jaar oud. Als je goed kijkt kun je misschien ontdekken wat er allemaal is veranderd. Deze Chromotopografische kaarten des Rijks 1:25.000 zijn beschikbaar gesteld door RHC Groninger Archieven.
Overige afbeeldingen: Stichting Landschap Oldambt, RHC Groninger Archieven, CHC Oldambt, Waterschap Hunze en Aa's, Wikimedia Rijksmonumenten Oldambt, Ina Glazenborg

● Landschap

• Nr 1

De rivier de Westerwoldse Aa is al een oude rivier en nog steeds aanwezig in het landschap, ooit ontstaan in het uitgestrekte veengebied.

Rondom Bad Nieuweschans liggen verschillende polders en lopen diverse dijken. Deze polders en dijken herinneren aan de Dollard, die langgeleden veel groter was en vanaf 1509 stukje bij beetje werd ingepolderd. Als er weer een stuk land was teruggewonnen kreeg dit ook een naam. Misschien heb je wel eens gehoord van de Linteloopolder, de Kroonpolder, de Stadspolder en de Reiderwolderpolder. Of van de Hamdijk en de Schanskerdijk. En kijk maar eens op Oudezijl, dat is ook een dijk.
Aan de oostkant van Bad Nieuweschans ligt nog een kolk. Deze kolk is een overblijfsel van een Dollardinslag. In de vestingtijd was het een onderdeel van de vestinggracht.

Bos op Houwingaham
Meer dan 500 jaar geleden lag hier het dorpje Houwingaham. Het dorpje werd verlaten toen het water niet meer weg wilde. Het dorpje verdween. In 1998 werden onder de klei van de Dollard resten van huizen gevonden. Er is nu niets meer terug te vinden van het dorpje.

● Boerderijen

Hamdijk 9 is een voorbeeld van een boerderij van het Oldambster type. Wat een raampjes zitten daarin, zouden daar allemaal slaapkamers zijn? Misschien kun je er achter komen wat er achter de ramen te vinden was.
Aan de Hamdijk vind je nog meer boerderijen en één aan de Voorstraat.

• Nr. 2

Aan Oude Statenzijl 1 (Drieborg) ligt één van de oudste boerderijen.

● Waterbeheer

Rondom Nieuweschans zorgden verschillende poldermolens ervoor dat de landerijen droog bleven en het water werd afgevoerd. Er is geen enkele poldermolen overgebleven.

● Anders

Voormalige strokartonfabriek De Dollard (1888), vanaf 1975 is de grondstof oud papier.
Marechausseekazerne, Molenstraat 5
De Oude Remise, locomotievenloods, Oudezijl 1
Graansilo van Watermann, Verlengde Hoofdstraat 1.
Grensstation aan de Bunderweg.
Van 1629 tot 1945 stond er een korenmolen op het voormalige molenbastion, de Bolwerksmolen. De molen is regelmatig vervangen tot de laatste in 1945 afbrandde en in 1949 werd afgebroken.

• Nr 5

Hoofdwacht of Kloktorentje, Voorstraat 30 uit 1631

• Nr 6

Het Vestingmuseum, 1e Kanonnierstraat 2. In het museum is een maquette te zien van de vesting in 1825.
In de Voorstraat en in de Achterstraat staat een groot aantal woonhuizen, met een kern uit de 17e eeuw. Het hele stratenplan verwijst nog naar de oorspronkelijk vesting.

Langackerschans
Door de bouw van de Langakkerschans kreeg de Bellingwolderschans de naam Oude Schans. De Langakkerschans kreeg in de volksmond al snel de naam Nieuwe Schans. Deze plaatsnamen bestaan nog steeds.
In 2009 werd het Bad Nieuweschans.

● Vesting

Hier en daar zijn nog een aantal herkenningspunten van de vesting te vinden.
Aan de achterkant van de Synagoge ligt de weg hoger, dit is de voormalige wal tussen het Doodenbastion en het Bonderbastion.
Ook een niet haaks staande woning aan de Achterweg, naast de Synagoge, is een voorbeeld. Deze is nog net binnen de lijnen van de vesting gebouwd.
De Kerkhofstraat loopt sterk naar beneden, vanuit de vesting ga je als het ware de gracht in.

• Nr. 4

Bij de oude begraafplaats (langs het Doodenbastion) ligt nog een restje van de vestinggracht.
Het vijverachtige deel is de kolk die deel uitmaakte van de vestinggracht. Je kijkt recht op de punt van het voormalig Bonderbastion.
Een ander stukje gracht ligt aan de Achterweg. Het is nu niet meer dan een sloot. Ook aan de Rusthoflaan zie je nog een stukje van de gracht.

● Kerken

• Nr 3

Kerkstraat 1: Garnizoenskerk, gebouwd in 1751.
De pakhuisvensters geven de voormalige hooizolder aan. De kerk had twee paardenstallen.
In de kerk staat nog een arrestantenbank. Dit was ooit de zitplaats voor gevangenen.

Synagoge, Achterstraat 40
Gereformeerde kerk, Bunderweg 17